

Oplæg til Det alternative Sorø-møde 2010 den 28. og 29. august 2010

Af Kirsten Krogh-Jespersen

Der efterlyses en stærk forbindelse mellem forskning og læreruddannelse.

Fordi lærerarbejdet skal være vidensbaseret, siger blandt andre rejseholdet!

Fordi lærernes professionelle dømmekraft skal hvile på blandt andet forskningsbaseret viden, siger jeg!

Mit oplæg er et udsagn om, at der er en stærk forbindelse – og det er et bud på, hvordan forbindelsen kan styrkes yderligere.

Læreruddannelsen skal være og er forskningsinformeret – der formidles forskning inden for mangfoldige faglige områder og i alle afskygninger – sådan har det altid været. Læreruddannelsen skal desuden have og har tæt forbindelse med professionen og med pædagogisk praksis.

I begge orienteringer handler relevanskriterierne både om 'vision' og 'mission' og om 'nytte' og 'kritik'.

Men et blik på forskningsinformeringsen i læreruddannelsen får øje på, at indsigterne – teorierne og forskningsresultaterne – oftest formidles af lærere og lærebøger, som selv har dem 'på anden hånd' – sådan som det i øvrigt gælder for det meste undervisning fra skole til universitet.

Det har både fordele og ulemper. Fordelen er, at man som lærer kan og skal være bredt orienteret i sin inddragelse af teorier og forskningsresultater. Forskeren forventes måske i højere grad - og kan komme af sted med - først og fremmest at formidle sin egen forskning.

Ulempen eller problemet er, at de studerende ikke altid bliver indviet i eller opfordret til at spørge: Hvor kommer resultaterne fra, hvordan er de kommet til veje, hvorfor er de tilvejebragt – og hvis de ikke kender svar på sådanne spørgsmål kan de heller ikke forholde sig kritisk reflekteret til resultaternes gyldighed og betydning for deres kommende virke.

Indsigter og resultater skifter måske også karakter i formidlingsprocessen. Det, som egentlig skulle være gyldige, men selvfølgelig altid diskuterbare redskaber til analyse og refleksion - af fx elevenes forudsætninger og deres potentialer, af forholdet mellem lærer og elev, af undervisningstilrettelæggelse og undervisningsindhold, af det at drive skole i samfundet og meget mere - risikerer enten at komme til at fremstå som indiskutable sandheder om diverse sammenhænge eller af de studerende at blive opfattet som idealer for praksis.

Det er selvfølgelig ikke godt nok. Det er en helt centrale udfordring i forhold til visionen om lærerarbejdets professionalisering, at lærerne tilegner sig forudsætninger for at 'læse' og forstå teorier og forsk-

ningsresultater, for at vurdere deres kvalitet og relevans og for at bruge dem kritisk reflekteret i analyse og udvikling af deres undervisning – og i øvrigt selv bliver i stand til at bidrage kvalificeret til resultaternes fremkomst.

Sådanne kvalifikationer har selvfølgelig deres afsæt i læreruddannelsen – og må stedse følges op i lærernes efter- og videreuddannelse.

I dette indlæg forholder jeg mig i øvrigt ikke til forskellige former for vidensproduktion, heller ikke til i hvilke institutionelle regi forskningen udfoldes eller bør udfoldes og heller ikke til, hvem der skal gennemføre den - og jeg forholder mig kun helt indirekte til evidensdiskussionen, den har andre heldigvis taget sig godt af.

For lige at sige det igen - jeg er optaget af, at de kommende lærere har en professionel tilgang til den foreliggende forskning, uanset hvor den er produceret og af hvem, og af, at de som informanter og aktører i feltet kan bidrage til kvalificering af uddannelsesforskningen.

En række indholdsområder er indlysende og nødvendige i læreruddannelsen når det skal ske:

Vidensfilosofi og videnskabsteori, der kan åbne for indsigt i forskellige forståelser af viden og hermed forbundne forskningsparadigmer. Hvad kan man faktisk vide noget om, hvordan kommer den viden til veje og hvor troværdig er den?

Forskningsdesign og metoder - med afsæt i de forskellige forskningsparadigmer og i forhold til forskellige forskningsfelter og -spørgsmål. Hvad kan man forske i på hvilke måder og med hvilke tilgange til feltet?

Og yderligere i forhold til forskningsmetoder –de mest oplagte faldgruber i forskellige metoder – kvantitative som kvalitative . De forskellige interessers og positionsforskellenes betydning for de indsamlede data i form af fx informanternes svar og for observationer i feltet.

Indseende med, hvad der sker med forskningsresultater i formidlingen –både i fag pressen og i dagspressen .

En sådan skoling har aldrig været mere påkrævet end nu.

Uanset hvilket område man beskæftiger sig med – men ikke mindst på uddannelsesområdet – fyger det med udsagn a la:

Forskningen siger, videnskaben viser, undersøgelser har påvist -osv. –og forskere lader sig uden særlig blufærdighed bruge som eksperter også på felter, de ikke ved mere om end de fleste andre - og som de i hvert fald ikke nødvendigvis har noget forskningsmæssigt belæg for.

Når så samtidig Den danske værdiundersøgelse 2010 påviser, i hvert fald ifølge Information, at danskerne er blevet mere autoritetstro og lytter mere til eksperter – er der grund til at være på vagt - måske tror vi på det hele og måske tror vi ikke, at vi vidste en god del af det i forvejen.

Det er ikke godt - af mindst tre grunde:

De idelige henvisninger til forskning som *sandhedskriteriet* ugyldiggør måske min sunde fornuft og gør min erfaring til skamme, – hvor både min fornuft og min erfaring snarere skulle udfordres af en forsknings- og formidlingspraksis, der er i dialog med praksisfeltet og som opfatter sine egne sandheder med en vis ydmyghed. Det kunne åbne for diskussion af resultaterne og deres dækningsgrad, og også for den diskussion, der acceptere, at mange forskningsresultater mere har karakter af at bekræfte erfaringsviden end af at producere egentlig ny viden.

Forskningens genstandsfelter vælges i stadig højere grad på grundlag af politiske – ikke nødvendigvis uddannelsespolitiske – kriterier – for at hente pengene hjem. De p.t. mest magtfulde forskningsinteresser - og paradigmer svækker desuden interessen for en række aspekter af pædagogisk praksis og uddannelsesvirksomhed. Det har ført til en skævvridning af vores viden og af den uddannelsespolitiske diskussion med konsekvenser for bl.a. de uddannelsespolitiske prioriteringer.

Forenkling og generalisering er til en vis grad forskningens styrke i forhold til virkelighedens mangfoldighed og kompleksitet. Men den mediebarne formidling af forskningens resultater, som forskerne i høj grad bidrager til, overskrider gang på gang det troværdige generaliseringsniveau, og det gamle spørgsmål om spændingsfeltet mellem forskningens afdækning af virkeligheden og dens konstruktion af virkeligheden er pinligt aktuelt.

Hvordan gennemfører vi så bedst en sådan skoling i læreruddannelserne – fra grund- til videreuddannelse?

Jeg mener vi gør det bedst ved at slå to fluer med ét smæk.

Arbejdet med forskningslitteratur og forskningsrapporter danner afsæt både for informering om forskningsresultater og for kritisk analyse og diskussion af forskningsdesign og metoder i forhold til resultaterne - og et sådant arbejde skal fylde i alle fag i uddannelsen. Involvering af de studerende i udviklingsarbejder og deres arbejde med bachelorprojektet er desuden begge frugtbare kontekster for opkvalificering af de studendes indsigt i de nævnte temaer.

Analyser af forskningsresultater og forskningsmetoder giver anledning til spørgsmål som:

Hvad får vi at vide om undervisningens resultater og konsekvenser – og hvordan differentierer forskningsresultaterne mellem givne målsætninger, givne omstændigheder og givne elever? Eller gør de det overhovedet? Hvordan forholder resultaterne sig til, hvad vi i øvrigt ved og har erfaret? Hvad ved vi nu bedre end før, og hvad siger resultaterne ikke noget om.

Og analyserne åbner op for viden om, hvordan forskerne har fundet ud af det, de nu har fundet ud af? Hvad underbygger resultaternes troværdighed og hvad svækker dem måske? Hvilke interesser synes problemstillinger og forskningsspørgsmål at tjene. Hvordan kan indsigterne nyttiggøres – og hvor rækker de ikke til? osv.

Herved kan de studerende få øje på :

At der gennem tiderne er blevet produceret meget gyldig viden. Noget af det er blevet så 'selvfølgelig' viden, at vi knapt interesserer os for dens oprindelse. Det er en god øvelse af og til at udforske kilderne til noget af den viden.

At viden er kommet til gennem forskellige processer og i forskellige sammenhænge – i forskellige institutionsregi og uden for institutioner , – nationalt og internationalt - opdaget eller opfundet af enkelte geniale forskere og af dygtige forskerteam og grupper - og af mennesker i deres hverdag.

At nationale og internationale reviews, bl.a. Dansk Clearinghouses produktion, er en hjælp til at få overblik og til kvalitetsvurdering af forskningsresultater.

Men fokus på forskning og forskningsformidling åbner også de studerendes øjne for:

Illusionerne - fx den illusion, at det er muligt at finde ud af 'hvad der virker' -i skolen i bestemt form – altså altid og alle steder og overfor alle elever.

Inflationen – den mindste lille undersøgelse eller det mindste lille speciale bliver udnævnt til forskning – i sær hvis der kan vrides en sensation eller et politisk korrekt postulat ud af resultatet, helst uden for mange nuancer.

Forskningsinteresserne –Lærere og lærerstuderende skal som informanter være opmærksomme på, hvad de lader sig bruge til – de skal være klar over, at forskeren spørger, iagttager og tolker data i overensstemmelse med sine forskningsinteresser.

Faldgruber – her vil jeg blot nævne tilbøjeligheden til at forveksle korrelationer mellem data med årsags-virkningsforbindelser. Men der er utallige faldgruber som den kritiske læser af forskningsresultater må være opmærksom på.

Analysearbejdet, som kan rumme mange flere temaer end her nævnt, skal bidrage til, at lærerne ikke skal opleve sig som kastebolde mellem forskellige moderigtige sandheder, til at de kan se, hvor resultater modsiger hinanden, måske fordi de har vidt forskellige udgangspunkter og kontekster –

og til at de kan identificere resultater, som kan bidrage til analyse af netop deres sammenhænge og kvalificere netop deres undervisning.

Sagt anderledes: Lærerne må være i stand til ikke ukritisk at lade sig sige hvad som helst, de skal altså kunne skelne skidt fra kanel, væsentligt fra uvæsentligt, nyt fra gammelt. De skal have så meget indsigt, at de ikke lader sig benove af forskningen, men kan forholde sig professionelt til dens resultater.

Så kan forskningsresultater vise sig af få identificerbar betydning for undervisningen og dermed for eleverne læring.

Og så kan lærerne folde deres begrundelser for det de gør ud og dermed være troværdige i videnssamfundet.

Jeg vil i forlængelse af den betragtning slutte af med et godt råd til lærerstuderende og lærere, når de lader sig bruge som informanter i forskningsprojekter.

Men først kort til en aktuel anledning til det gode råd.

En række undersøgelser, bl.a. i form af ph.d.projekter, har i den senere tid givet anledning til overskrifter i fag - og dagspressen med budskabet ” De nye lærere underviser som de selv er blevet undervist da de gik i skole.” Følgeslutningen er - mere eller mindre bombastisk udtrykt - Så har de altså intet lært i læreruddannelsen.

Jeg kan se alternative tolkninger: Måske blev de pågældende lærere så godt undervist, da de selv var elever i 70'erne og 80'erne, at de gerne vil give deres kommende elever den samme gode skolegang.

Hvis det fx var min datter, som ikke er lærer men civilingeniør, der var blevet spurgt, ville jeg have fundet det meget kvalificeret, hvis hun havde refereret til sin egen skolegang i valg af undervisningsformer - hun havde en fremragende skolegang med superdygtige lærere og et væld af lærerige aktiviteter.

De lærere, og de undervisnings- og arbejdsformer, som jeg har mødt i forbindelse med evalueringsprojekter i skolen i 80'erne og 90'erne, har ligeledes haft en sådan kvalitet, at de kan stå mål med dagens udfordringer. Måske har unge mennesker, der har oplevet en sådan eksperimenterende, differentieret og mangfoldig undervisning, både i forhold til undervisningens indhold og til dens former, valgt at blive lærere. Det vil være på alle måder være i orden, at de går ud og gør ligeså.

I en af de nævnte undersøgelser fortæller en lærerstuderende, at han i sin historieundervisning vil tage eleverne med på museumsbesøg, og begrundet det med, at det var han selv glad for, da han gik i skole. Ergo - intet lært, kan blot gøre det samme.

Hvis han nu havde sagt - og her er det gode råd: ”Jeg synes jeg lærte meget af de museumsbesøg, som min lærer gennemførte da jeg gik i skole. Og i læreruddannelsen har jeg fået bekræftet, at der er læringspotentiale i netop museums besøg i faget historie. Eleverne kan se og mærke historiens ting og sager, der er masser af forskningsbaserede informationer at hente på museerne - museerne er gode til at vække elevernes nysgerrighed og inspirere dem til at gå i dialog om deres forståelser og fortolkninger. De er også vigtige bidragydere til elevernes projektarbejder, derfor skal eleverne kende museerne som vidensbaser. Når de nemlig skal sætte sig i spidsen for deres egne projekter er det vigtigt, at de kan finde relevant kildemateriale - osv., osv. Og så er det en god ide at understrege, at *forskningen* jo netop viser, at nysgerrighed og målrettet arbejde fremmer læringen.

Vi skal altså i læreruddannelse opdrage de studerende til at reflektere højt – i tale og på skrift - og til at formulere fyldige begrundelser for deres hensigter og aktiviteter med inddragelse af bl.a. forskningsresultater.

Der er ikke noget af dette, der ikke kan lade sig gøre, og det meste af det finder sted, i læreruddannelsen i dag. Jeg kunne selvfølgelig godt pege på, at både mere tid i uddannelsen og andre prioriteringer kunne fremme sagen, hvem har ikke forslag til det, men det hører ikke til her.

Men jeg vil dog understrege, at mere efter- og videreuddannelse er helt påkrævet, når lærerne vedvarende skal kunne håndtere nye udfordringer - også i forhold til at kunne analysere og lade sig inspirere af forskningens resultater – fordi de forhåbentlig bliver ved at komme strømmende – gode og mindre gode i mellem hinanden og fordi de lærerne fortsat skal blive dygtigere til at være undersøgende og formulerende om deres egen praksis.

Tak for ordet.